

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: MAYER KÁROLY DR.
HELYETTES ELNÖK: BUDAY BARNA

TAGOK:

MARSCHALL FERENC DR. SZTANKOVICS JÁNOS
NEMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

III. ÉVFOLYAM

A. SZOROZAT

33. SZÁM

OLVASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŰJTSD KÖNYVTARBA!

Magyarország babtermelésének és értékesítésének jelentősége és megszervezése

írta:

Dr. Kelemen Imre

m. kir. állami gazdasági főintéző

A „RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK”

1929. évi I. és II. félévének A. és B. sorozata egyes kötetekben darabonként 2 pengőért kapható a magy. kir. Földművelésügyi Minisztérium könyvtárában Budapest, V. ker., Kossuth Lajos tér II. szám, földszint

Akik a fenti előadás-sorozatokat számonként összegyűjtötték, egész váson **BEKÖTÉSI TÁBLÁKAT**

rendelhetnek 80 fillérért, postán keresztkötéssel 1 pengőért

a „Patria” Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.-T.-nál, Budapest, IX., Üllői-út 25.

Magyarország babtermelésének és értékesítésének jelentősége és megszervezése.

Írta: **Dr. Kelemen Imre**, m. kir. állami gazdasági főintéző.

Magyarországon a bab eddig csak jelentéktelen melléktermény volt, amelyet az ország szántóföldi területének legfeljebb egy százalékán termeltek. Nagyobb területen tisztán való termelésével eddig azért nem foglalkoztak, mert a termés mennyisége és ezzel kapcsolatban a bab ára nagyon változó, a munkáltatása viszont költséges, a betakarítása, tisztítása nagyobb gondot kíván, az értékesítése pedig bizonytalan volt. A nemzetközi kereskedelem szervezatlensége folytán még az utolsó tíz évben is előfordult, hogy a bab ára, amely évtizedes tapasztalás szerint a búza árával szokott egyenlő lenni, a 30 filléres kilogrammonkinti átlagárról 12 fillérré esett le, két évre rá viszont 1:20 pengőig emelkedett. Az ingadozás tehát 1000%-os volt. A háború után, a konjunktúra idejében, amikor a pénzszerzés lehetősége olyan könnyű volt, a bab fogyasztása általánosságban visszaesett, mert még a munkástömegek is olyannyira igényesekké váltak, hogy a babot lenézték, az közönséges étellé vált és finomabb főzelékféléket, zöldségeket, rizst, lencsét fogyasztottak.

Az általános gazdasági pangás, a kereseti viszonyoknak világszerte bekövetkezett leromlása, a munkanélküliség hihetetlen mértékű emelkedése (csak az európai és amerikai kontinensen 8—10 millió munkanélkülit tartanak számon) az igényeket is rendkívül leszállította és a rosszul kereső munkásság és az elszegényedett középosztály kénytelen keresni azokat az élelmicikkeket, melyekben a táplálóanyagokat legolcsóbban tudja beszerezni. Így jött a bab újra divatba és emiatt fokozódik a fogyasztása az egész világon. Hozzájárult még ehhez a babnak az a jó tulajdonsága is, hogy megfelelően fűszerezve, sokféle formában lehet elkészíteni, gyakori élvezete az egészségre semmiféle hátránnyal nem jár és nagy tápláló értékénél fogva még a nehéz testmunkát kifejtő emberi szervezetet jó erőben tudja tartani. A babnak előnyös tulajdonságai közé számítható még, hogy könnyen raktározható, jól eltartható a termelés szempontjából pedig nagy előnye, hogy jó előveteménye az őszi gabonaféléknek, nitrogéngyűjtő növény és hogy alig van növényi, avagy állati ellensége.

A babnak a legnagyobb fogyasztói a munkás- és középosztály tagjain kívül a hadsereg, a haditengerészet, a nagy gyári étkezdék és utóbbi időben a konzervgyárak.

A bab tápértékére vonatkozólag más élelmicikkekhez hasonlítva a következő adatok állanak rendelkezésünkre: Amíg 1 kg főtt marhahús 100 grammjának az emberi szervezetre 159 kalóriát kifejtő értéke van, addig a borjúhúsnak 179, a soványsertéshúsnak 145, a tojásnak 165, a tejnek 61, a zsírnak 894 és 100 gr főtt babnak 51. Vagyis 3 kg főtt bab tápértékben körülbelül 1 kg közepszerű marha-, borjú- és sertéshússal egyenértékű, fehérjetartalom tekintetében pedig a húst felülmúlja.

Az orvosi tudomány megállapította, hogy a babban sok úgynevezett B-vitamin van. Ennek a vitaminnak a hiánya a beri-beri néven ismert betegséget okozza, viszont jelenléte a szervezetet sok betegséggel szemben teszi ellenállóvá. Fokozza a bab tápértékét az elkészítésnél ízesítőül használt hagyma, tejföl stb., mely mind magában is értékes A- és B-vitamint tartalmaz.

A bab felhasználásának legáltalánosabb módja a leves és főzelékszerű elkészítés, azonkívül párolva, főzve, mint saláta használatos. Különösen a nagyobbserű lapos- és hosszúbab-féléseket keresi a kereskedelem saláta

céljaira. Ezek iránt a féleségek iránt állandóan olyan nagy a kereslet, hogy az árak 20—50%-kal magasabb a közönséges közép-, gyöngy- és gömbölyű-avagy tarkababok áránál.

De folyton fokozódó mennyiségben vásárolnak — főképen közép- és gyöngybabot — a nagy angol és amerikai konzervgyárak. Ezek a babból rendkívül ízletes főzelékkonzervet készítenek és olyan olcsón hozzák a piacra, hogy jelenleg a nagy külföldi munkástelepeken a babkonzervfőzelék egyike a legkedveltebbeknek és legjobban keresetteknek. Az ilyen babkonzerv hosszú és költséges főzés nélkül, pár percnyi melegítéssel teljesen élvezhető és így a gyári munkásság a gyárakban bevezetett rövid ebéd-szünet alatt is fogyaszthatja. Jelenleg Japán és Kína a babnak legnagyobb termelői és fogyasztói.

A világ összes államairól összeállított 1928—29. évről szóló termés statisztikai kimutatás szerint a világ 12 legnagyobb babtermelő állama és a termés mennyisége métermázsában a következő volt: Kína 67 millió métermázs, Olaszország 5,519.000, Brazília 5,278.400, U. S. A. 4,643.000, Egyiptom 3,013.000, Japán 2,289.500, Spanyolország 1,575.500, Anglia 1,351.343, Románia 1,207.000, Franciaország 1,068.550 q.

Nagy-Magyarországon a háború előtti 13 évben (1900—1913-ig) évi átlagban, a kertekben termelt babon kívül, 468.708, a jelenlegi megcsontított Magyarországon 1920—1928-ig átlagban évenként 426.610 q babot termeltek, évi 10—11 millió aranykorona értékben. A bab ára ez alatt az idő alatt métermázsánként 23:59—23:80 aranykorona között változott.

Jobb esztendőben az ország évi termelése 500.000 q fölé is szokott emelkedni. Igen jelentős mennyiségű babot termelnek a kertekben, amely a statisztikai kimutatásokban nem szerepel. Pl. a Magyarországon elfogyasztott bab $\frac{3}{4}$ része, vagyis kb. 200.000 q a kerti termelésből származik.

A világ legnagyobb babexportáló államai ezidőszert a kontinensen kívül Kína és Japán, a kontinensen pedig Magyarországon kívül főképen Románia és a Jugoszláv Egyesült Királyság. Az Egyesült Államok, Ausztria, Csehország, Németország, Anglia, Franciaország és Spanyolország saját termésükön felül még nagymennyiségű babot importálnak. Az Egyesült Államok 1928-ban 55 millió dollár értékű babot vittek be a határukon. Ezek az országok azok, ahová a magyarországi bab a román és jugoszláv babbal versenyezve elhelyezhető és elhelyezendő.

A babtermelésnek és a termés fokozásának a jelentőségét az a körülmény adja meg, hogy a bab elbirja a hosszú szállítás költségét, így tehát igen messze lehet vinni és az egész világon piacépes. Pl. Amerikába a békeévekben elég nagy mennyiségű babot exportáltunk. A háború óta Kanada egységes babjával Amerikából majdnem egészen kiszorított minket, de az utolsó években mégis tudtunk pár száz vagonra való babot kiszállítani, ami főként annak volt tulajdonítható, hogy babtisztító berendezéseink tökéletesedésével jó árú szállítottunk és így az amerikai igényeket is ki tudtuk elégíteni.

A bab világpiacon ára az utóbbi években magasabbra emelkedett a normális búzaár színvonalánál és jóminőségű áruért elért métermázsánkénti 30—40 pengős ár mellett a babnak termelése már jövedelmező volt. A kedvező ár mellett a konkurens exportáló államok is mindenütt igyekeztek babtermelésüket fokozni és javítani.

A bab jobb elhelyezését egységes minőségű, kifogástalan küllemű, ízletes bab termelésével és forgalombahozatalával tudjuk csak előmozdítani. Értesüléseink szerint Kanada, Japán, sőt Románia és Jugoszlávia is babjaikat állandóan nemesítik, egységes babvetőmagot osztanak ki és tisztító-berendezéseik tökéletesítésével az exportra kerülő babjaikat kifogástalanul osztályozzák, egységesítik és mindenképen igyekeznek az igényes piac kívánalmainak megfelelni.

Magyarországnak évi babexportja 2—400.000 q között váltakozik; 1924—28 között 5 évi átlagban 338.300 q volt, ami kb. 10 millió aranykorona

értéket képviselt. Babtermelésünket azonban még lényegesen fokozhatjuk, ha a babfajták helyes kiválasztása, egységesítése, az exportálandó bab minőségének javítása terén nem maradunk el versenytársainktól. Magyarországnak a versenyben megvan az a nagy természeti előnye, hogy nálunk a bab idejében beérvén, a nemzetközi piacon mint elsők jelenhetünk meg és így módunkban van ezt az időbeli előnyt megfelelően kihasználni és értékesíteni.

A babtermelés fejlesztésének szükségességét és az egységesítésének fontosságát már nagynevű miniszterünk, néhai Darányi Ignác, 1903-ban átlátta és külföldi viszonyok megismerése végett a m. kir. kereskedelemügyi miniszterrel karöltve, felhívta az e téren érdekelt országokban székelő földművelésügyi és kereskedelmi miniszteri szaktudósítókat, valamint a cs. és kir. konzulátusokat, hogy a működésük terén közfogyasztás tárgyát képező és kivitelünk szempontjából figyelemre méltó hüvelyes fajtákból mintát küldjenek be és a hüvelyesek termelése, ápolása, aratása körül netalán tapasztalható különleges eljárásokról, tisztító berendezésekről és a piacok befogadóképességéről tegyenek jelentést.

Ezek a jelentések be is érkeztek és az egész világ babtermelési viszonyairól hű képet nyújtottak. A jelentéseket a M. Kir. Orsz. Növénytermelési Kísérleti Állomás feldolgozta és 1911-ben füzet alakjában ki is adta.

A M. Kir. Orsz. Növénytermelési Kísérleti Állomás a beérkezett jelentések összegezése kapcsán pontosan reámutatott, hogy melyek volnának azok a teendők, amelyekkel Magyarországon a babtermelést előmozdíthatjuk és fellendíthetjük, javaslatai azonban az akkori idők politikai viszonyai miatt nem kerültek kivitelre.

Magyarországon ezidőszerint is még mindig kb. 80—100-féle bab van forgalomban, melyből kb. 80-féle fehér színű, a többi pedig tarka. Az itt honos babok kinézésük és termelés alatti viselkedésük után itélve, a legkülönbözőbb, részben magyarországi, részben balkáni, török, román, sőt japán baboknak a keverékei, úgyannyira, hogy a baboknak fajta szerinti szétválasztása külem alapján jóformán lehetetlen, mert nagymértékben elfajzottak. A fajták keveredéséhez nagyban hozzájárult az a körülmény, hogy Magyarországon minden falunak, családnak és termelőnek megvan a saját babfélésege, melyre esküszik s melyet, mint a csiga a házát, vándorlásainál magával visz, elvet. Ez okozza, hogy egy-egy falu szűkebb határában is a legkülönbözőbb babokat termelik. Pl. a nyár folyamán Nagykanizsa és Murakeresztúr vidékén, a falusi babtermelésnek több ezer holdon való tanulmányozása közben, megállapítottam, hogy majdnem minden kisgazdaparcellán legalább 8—10-féle babot termelnek. Ezek a babok a fehér-, tarka-, hosszú-, lapos-, közép-, gömbölyű-, bokor- és futóbaboknak a legvegyesebb változatai voltak.

Ezen az állapoton javítandó, elhatározta a földművelésügyi kormány a bab termelésének megszervezését, egységesítését és célul tűzte ki, hogy mindazokon a vidékeken, ahol nagyobb mennyiségű eladásra kerülő babot termelnek, megállapítja a legmegfelelőbb babfélésegeket és azokat igyekezni fog ott elterjeszteni.

A nemzetközi exportkereskedelemben legjobban kedvelt, Magyarországon is megtalálható és jól termelhető fehér babok külemileg több fő- és alcsoportra oszthatók. Egyik főcsoportot az ú. n. nagyszemű salátababok alkotják. Ezek az értékeesebbek. Ide sorolandók a hosszúbab-félésegek, amelyeket leginkább Sopron vidékén és a laposbab-félésegek, amelyeket leginkább Nagykanizsa, Nagykőrös és Tokaj vidékén termelnek. A másik főcsoportba az ú. n. főzelék- és konzervbabok, a közép-, gyöngy- és gömbölyű babfélésegek tartoznak. Elég nagy mennyiségben termelnek még az országban formában és színben teljesen kevert színes- és tarkababokat, melyek közül jelenleg egyedül a gömbölyű, pirosan színezett fűrjbabot lehet jól elhelyezni. A különböző babfélésegeknek azonkívül nagyság szerint még különböző osztályai vannak.

A babtermelés szempontjából a legfontosabb, hogy a külem mellett ki-keressük a termelés és használhatóság és így az értékesítés szempontjából is a legmegfelelőbbet. Szántóföldi termelésre csak a bokorbab ajánlható. A futóbab a kertbe való. Igen jelentős a babnál, hogy bőtermő, koránérő, bizonyos mértékig fagyálló, használati értékét illetőleg pedig, hogy könnyen főzhető, héj nélküli és ízletes legyen. A magyarországi jobb babfélésekben ezek a kívánatos tulajdonságok nagyrészt mind megtalálhatók.

A lapos- és hosszúbabok valamivel hosszabb tenyészidőt kívánnak, mint az aprószemű babok és a talaj és éghajlat nedvessége iránt is igényesebbek. A száraz klímájú Alföldnek kétségtelenül az aránylag legkorábban érő közép-, gyöngy- és gömbölyű bokorfajtájú babok a legjobban bevált félései.

A bab termelési értékét a mi száraz klímánk alatt nagyon emeli, ha koránérő fajtához tartozik, mert az ilyen babok a nagy nyári szárazságot jobban elbírók. A gyöngybabjaink között ismeretes a Galga-völgyében termelt ú. n. „Szentannai bab“, amely már július végére beérik és szedhető.

Sajnos, azonban a legkívánatosabb vetőbabfélések teljes fajtisztaságban, minden jó tulajdonságra kitenyésztve nem állanak ezidő szerint még olyan mennyiségben rendelkezésre, hogy az ország vetőmagszükséglete nemesített babokkal teljesen kielégíthető legyen. A nemesítőtelepek által kitermelt és előállított alapanyag nagy része is, az utóbbi két év rendkívül kedvezőtlen időjárásában, részben a fagy, részben a szárazság folytán nagy százalékban elpusztult. Úgyhogy azt lehet mondani, a nemesítést, a nemesített anyagnak elszaporítását majdnem előlről kell kezdeni, ha 100%-ig kifogástalan, fajtisza és fajazonos babot akarunk előállítani.

A folyó évi babtermelési akció, mely voltaképpen az első jelentősebb lépés volt a babtermelés egységesítése felé, elég sok tanulsággal járt és azt hiszem, nem lesz felesleges az akció folyamán szerzett tapasztalatokat röviden ismertetni.

Az idei évben a bokorbaboknál jellegzetes volt a „felfutás“. T. i. a bab a szárazság folytán júniusban növekedésében megállott, mikor azután júliusban esőt kapott, a fejlődését részben befejezett bab a szárban lévő erőtől hajtva, tovább akart fejlődni és ezt a fejlődést $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ méteres kacsok növelésében mutatta. Az ilyen kacsok részben virágokat és kevés szemet is hoztak, de legnagyobb részben leszáradtak, mégis a fejlődés bizonyos idejében azt a látszatot keltették, mintha a bab nem tipikusan bokor-, hanem futóbab lett volna. A baboknál mutatkozó ez a hosszú kacsnövesztés voltaképpen visszautésnek tulajdonítható, mert a jelenlegi bokorbabok nagy része eredetileg kúszóbab volt és ezt a hajlandóságát évtizedeken át megőrzi.

Sokfelé a babok folytonosan virágoztak és a termés két részben érett. Ennek kizárólag az időjárás volt az oka. A júniusi nedvesség hiánya miatt nem volt a babban annyi erő, hogy összes virágjaiból a hüvelyt kifejleszthette volna, a későbbi esőzések folytán azután újra fejlődésnek indult a növény és termést is hozott. De sok esetben a folytonos virágzás annak tulajdonítható, hogy a gazdák, a figyelmeztetés ellenére, a különben is nitrogénygyűjtő babot frissen istállótrágyázott földbe vetették, ahol a trágyának a hajtása és az esős nyár következtében a bab folyton virágozott, virágjait azonban eldobta.

Több gazdaságban észlelték, hogy a babbokrok különböző időben virágoztak és a teljesen egyfajtájúnak kinéző, egymás mellett fejlődő babbokrok közül az egyik tő hő termést hozott, a másik pedig jóformán semmit. Ennek az volt az oka, hogy a látszólag egyfajtájú babok nem egy törzsből származtak. Az egyik bab valószínűleg magyarországi származású, éveken át itt kitermelt, szárazságot jobban bíró, korábban termő félésekhez tartozott, a másik pedig valószínűleg egy import folytán külföldről beszállított, hosszabb tenyészidejű, vagy igényesebb babnak volt az elkorcsosult leszármazottja. Ez is azt mutatja, hogy a baboknak érési idő, korai fejlődés, bokrosodás szempontjából való kitenyésztése mily fontos és a termés-

eredményt mennyire befolyásoló tényező. Ez a kitenyésztés azonban szemenkinti kiválogatással volna csak elérhető, amely a babnemesítéssel foglalkozó gazdaságoknak a feladata.

A sor- és növénytávolságra vonatkozólag az utolsó évek termelési eredményei azt mutatták, hogy nedves esztendőben, sovány talajon a sűrű vetés, a trágyázott, erős talajon a ritka vetés a célszerű. Azonkívül változik a vetés sűrűsége a bab fajtája szerint, mert vannak erősebben és kevésbé dúsan bokrosodó félések. A folyó esztendőben pl. jobban beváltak a ritka vetések. Több gazdaság ez évben megpróbálta a középső két sort búzatávolságra, az ezektől a soroktól jobbra, balra eső újabb sorokat pedig megfelelő kapálógéptávolságra vetni. Az ilyen vetések csak ott váltak be, ahol a gyöngybabból 45—50, a laposabból 50—60 kg-nál többet nem vetettek. Ahol azonban 70—80 kg-ot vetettek el, mert számos ilyen gazdaság is volt, ott a növény állása sűrű lett, a virágzás és szemfejlődés pedig hiányos. A túlsűrű sorú művelési módnak nagy hátránya, hogy a középső, illetőleg sűrű sorok csak kézi erővel, tehát költségesebb módon művelhetők, viszont kellő művelés hiányában elgazosodnak.

Az utóbbi évek tapasztalatai alapján megállapítható volt, hogy a 35—40 cm-es sortávolságú vetés és a gyöngybabból 40—50, a nagyszemű babokból 50—60 kg kat. holdankinti vetőmag a megfelelő. Ahol megpróbálták a babot fészekbe vetni, ott a 35—40 cm-es növény- és sortávolság és 35—45 kg kat. holdankinti vetőmag volt a legmegfelelőbb. Végeredményben azonban minden babfélésegre és minden vidékre más-más vetőmag-mennyiség, növény- és sortávolság szükséges, talaj-, éghajlati viszonyok szerint, úgyhogy azt minden gazdaságnak magának kell kipróbálnia.

Magyarországon a bab 90%-ig köztes terményként termeltetik. Fontos tehát annak a megállapítása is, hogy vajjon a bab termelése tisztán vagy pedig köztesen gazdaságosabb-e? A folyó esztendőben a tengeri védőnövény közé vetett babot a védőnövény megvédte a szárazságtól. Azért a helyes gazdasági eiv mégis azt javasolja, hogy ne akarjunk egy rókáról két bőrt is húzni és ahogy a mai modern gyümölcs- és szőlőgazdaság a szőlő- és gyümölcs-termelést teljesen elválasztja egymástól és a szőlőből a gyümölcsfákat kitelepíti, éppen úgy a babnak a köztes veteménynek a művelése a tengeri termésének rovására van, a köztes termelés a művelést sok szempontból akadályozza, a bab learatása körülményesebb, költségesebb, a talajt a bab, annak ellenére, hogy nitrogényűjtő növény, erősen kihasználja, vagyis a tengerinek a bab ártalmára van, ha a babnak a tengeri beárnyékolása nem is árt, különösen, ha apróbbnövésű tengeriről van szó. Nagyobb, gépekkel dolgozó termelők részére azt kell tehát javasolnunk, hogy tengeri között nagyban babot csak szórványosan termeljenek. Ha mégis a babot védeni akarjuk, úgy célszerűbb lesz a babot mint főnövényt elvetni és mellékesen, de nem köztesen termelni védőnövényül a tengerit. Ez úgy oldható meg, hogy 3—4 sor bab mellé 1—2 sor olyan fajtájú tengerit vetünk, amely nagyobb tenyészterületen bőségesebben terem és így a több levegőt, nagyobb tenyészterületet jobban ki tudja használni. Ilyen rendszer mellett a korábban érő babnak aratása, összegyűjtése technikailag könnyebben bonyolítható le. Kiszélesítésben, azokban, ahol a növény-ápolást kézi erővel végzik és kis területen kell minél többet kitermelni, a kézimunkaerő költsége nem számít, ott a köztes művelés helyénvaló és gazdaságos is, mert a bab jóformán kockázattól mentesen termelhető.

Ami a bab művelésénél észlelt rendellenességeket illeti, kifogásolni kell, hogy sok helyen a babot, a figyelmeztetés ellenére, tavaszi szántásba vetik. A tavaszi szántású földeknek a bab által megkívánt rendes kert művelést legtöbb helyen megadni nem lehet, vagy ezt csak olyan fokozott munkával érjük el, mely a babtermelés jövedelmezőségét már bizonytalanná teszi. Az eredményes babtermelésnek tehát többek között egyik alapfeltétele az őszi mélyszántás, amely mellett a bab a nyári szárazságot is jobban elbírja.

Műtrágyák közül a bab katasztrális holdankint 120—200 kg szuperfoszfátot és 40—60 kg káliutrágyát, az ilyen trágyákra rászoruló talajokon igen meghálál.

Nagyon kiélt, sovány talajon még helyénvaló lehet 30—40 kg nitrogénműtrágya adagolása is, *azonban a nitrogéntrágyával nagyon óvatosan kell bánni.*

A bab aratására különös gondot kell fordítani. Legtöbb esetben az egyébiránt megfelelően művelt és jól termő bab az aratáskor és az aratás utáni elraktározáskor szokott megromlani. A learatott bab esőre igen érzékeny. Az ázott szemek megbarnulnak, részben összetöporódnak és a bab minőségét rontják, de azonkívül a tisztítás és válogatás költségét, amely a babnál elég jelentékeny, nagymértékben emelik. Ezért igen lényeges, hogy a bab az után száradás alatt lehetőleg fedett helyen legyen, vagy pedig a táblán úgy legyen összerakva, hogy a talajjal minél kisebb felületen érintkezzenek.

A babnak a cséplése vagy kézi cséplőfákkal, vagy pedig — nagybani termelésnél — cséplőgéppel történjék. Cséplőgéppel való cséplésnél a dobot úgy kell átszerelni és szabályozni, hogy az a babot lehetőleg ne törje vagy a törés minél kisebb mértékű legyen.

Nagy gondot kell fordítani a bab tisztítására. Ez úgynevezett előtisztításból, vagyis rostálásból és osztályozásból, azonkívül kézi válogatásból áll. A tisztítás, illetőleg rostálás alatt a szemétnek, földnek, hulladéknak eltávolítását, osztályozás alatt pedig a babnak szemnagyságok szerint való széjjelválasztását értik. A tisztítást kistermelők rendszerint kézi rostán, szeleléssel szokták elvégezni. Nagyobb termelők pedig rendes rostán, a megfelelő sziták beállításával. *Tökéletes tisztítást azonban, a költséges kézi válogatáson kívül, csak a jelenlegi modern tisztítóberendezésekkel lehet végezni.* Ilyen alig 1—2 van az országban, úgyhogy a babnak az osztályozását, amely a triórrendszeren alapul, legcélszerűbb ezeken a nagy babsztító telepeken elvégeztetni. *Jelenleg, mikor a piacra kerülő babok 90%-a 1—2 mázsás teleleekben és keverten kisgazdaságokból kerül ki, a bab tisztításának és osztályozásának, a babexport szempontjából döntő jelentősége van.*

Eddig a vegyes baboknak nagyban és olcsón való tisztítása, egységesítése Magyarországon alig volt megoldható, úgyhogy babbainknak legnagyobb része még a közelmúltban is mint nyersárú hagyta el az országot és a nagy külföldi vasúti és hajózási gócpontokon lévő tisztítóberendezéseken osztályozva és egységesítve került a világpiacra. Ilyen nagy berendezések vannak például Marseilleben, Hamburgban, Passauban és a nagy amerikai kikötővárosokban. Jelenleg Magyarországon több nagyobb szabású tisztítóberendezés van, ezek között hézagpótló intézmény a csepeli vámmentes kikötőben létesített babsztítóberendezés. Ez a berendezés, amely öt emeletre terjed, a legmodernebb rosta- és triórcsoportokból áll. A tisztítógépezet útján a legvegyesebb babok, természetesen a színes babok kézi válogatását feltételezve, egységesíthetők, alak és nagyság szerint 14 féleségre választhatók széjjel. *A csepeli és a többi nagy tisztítóberendezés segítségével végre Magyarországon is abba a helyzetbe jutottunk, hogy aránylag kevés költséggel, az egész tisztítás métermázsánként alig négy-öt pengőt tesz ki, a leggyöntetűbb babokat tudjuk előállítani és a külföld igényét nagyrésztben ki tudjuk elégíteni.*

A külemi haladás mellett oda kell törekedniünk, hogy a sokféle babból a jövőbeni termelés céljára, csak a legtöbbet termőket és a legjinomabbakat tartsuk meg, a nem megfelelő féleségeket pedig küszöböljük ki. A világversenyben ugyanis csak úgy tudjuk babexportunkat fenntartani és fokozni, ha külemileg kifogástalan és minőségileg elsőrangú babbéléket fogunk kellő időben és helyen piacra hozni.

A babtermelésnek a jelentőségét tehát nem szabad lekicsinyelnünk. Ha haladni akarunk, igyekeznünk kell azt az utolsó részletig megszervezni. A kormány ezen a téren is megértő módon áll a gazdaközönség segítségére

és már eddig is nagy áldozatokat hozott, hogy a szükséges babvetőmag rendelkezésre álljon. Az utolsó három évben a kormány körülbelül 2600 métermázsza nagyrésztben nemesített vetőmagot szerzett be és osztott ki a gazdák között kedvezményes áron és ezt az akcióját fokozott mértékben folytatja, hogy a gazdák minél több helyen a legjobb babféléket termelhessék.

Az ország különböző vidékein legjobban megfelelő baboknak kipróbálása és kitermelése jelenleg is folyamatban van és addig is, amíg minden vidékre a legmegfelelőbb babféléseket véglegesen ki lehet választani és az ezeknek elterjesztéséhez szükséges vetőmagot elő lehet teremteni, a földművelésügyi kormány a mezőgazdasági kamarák, szakintézmények és nagykereskedő exportcégek bevonásával elkészítette az ország leendő babtermelési tervezetének térképét és kijelölte, hogy az egyes vidékeken mely baboknak termelése kívánatos. E beosztás szerint Győr, Moson, Pozsony, Sopron, Vas, és Zala megyékben a sopronvidéki hosszúbab, Komárom, Esztergom, Veszprém, Fejér és Pest megyének dunántúli részében, továbbá Borsod és Gömör, Heves, Békés, Csongrád vármegyékben a legnagyobb részt eddig is termelt fehér gyöngybab, Somogy, Tolna, Bács-Bodrog, Pest, Nógrád, Jász-Nagykun-Szolnok, Bihar, Hajdú, Szabolcs, Ung Szatmár, Ugocsa és Bereg megyékben a magyar középbab, Baranya és Somogy megyének a Dráva melletti részében egyelőre a gyöngybab, később laposbab, Abaúj-Torna, Zemplén megyében és Borsod megye felső részein s végül Arad, Csanád és Torontál vármegyékben pedig egyelőre a gyöngy-, később a hosszúbab termelése vétetett tervbe és kívánatos.

A termelési körzeteknek és a legjobban beváló babfélésegeknek megállapításával, a vetőmag termelésének a megszervezésével a földművelésügyi kormány az ország babtermelése átszervezésének voltaképpen lerakta az alapköveit és most már a gazdaközönségen múlik, hogy ezekre a kövekre felépítse a babtermelésnek átgondolt rendszerét. Kívánatos volna tehát, hogy minden egyes község, járás az illetékes kamarával s a gazdasági egyesületeivel, gazdaköreivel egyetértőleg a minisztérium által kiadott utasítás és jövőbeni irányítás keretein belül maga foglalkozzék a babakciónak továbbvitelével. Maga gondoskodjék a termelésnek részletekig menő megszervezéséről, az egyes körzetekben szükséges vetőmagvaknak kitermeltetéséről, szétosztásáról és mindezzel kapcsolatban — kamaránként összefogva — a bab értékesítéséről.

A gazdaközönségre a termelés jövőbeni megszervezésénél mind több és mind nagyobb feladat vár. A példa azt mutatja, hogy csak azok az államok tudnak a mai nehéz időkben boldogulni, ahol a gazdaközönséget is áthatja a jól megszervezett közös munka jelentőségének és a kölcsönös köteletségnek tudata.

A külföldi piacokon, a világversenyben csak kifogástalan minőségű, küllemű áruval lehet versenyezni. A mai túltermelési korszakban a vevők pénzükért szabadon válogatnak az árúk között és akkor is a jobb minőséget keresik, ha azért valamivel nagyobb árat kell fizetni. A minőségi termelés kifejlesztése tehát az az út, melyen járunk kell.

Alakítsuk meg mindenütt azokat a helyi és körzeti önkormányzati gazdasági szervezeteket, mondjuk szövetkezeteket, melyek a termelés részletkérdéseit egy-egy faluban megvitatják, a gazdákat egységesen irányítják és az értékesítés gondjait lehetőleg leveszik a gazda válláról.

A szélszórtan élő gazdák minden irányban szervezett erőbe ütköznek. A világ kereskedőinek sokszor nyílt, sokszor hallgatólagos szindikátusával, egyesülésével szemben csak a gazdák szindikátusa, egyesülése tudja felvenni eredményesen a versenyt. Hiába termelünk jól, ha az értékesítés gyepült kiengedjük kezünkől és szerteséjjel húzva, egymás iránt bizalmatlankodva, rosszul értékesítünk.